

Wschodniosłowiańskie nazwy osobowe w XVI-wiecznych źródłach terenu polsko-białoruskiego pogranicza. Nazwy pochodzenia odapelatywnego

Przedstawione niżej antroponimy pochodzenia wschodniosłowiańskiego wyekscerpowane zostały z XVI-wiecznych drukowanych i rękopiśmiennych źródeł dotyczących północnej części dzisiejszej Białostoczczyzny (między rzeką Narwią na południu i Kanałem Augustowskim na północy). Historycznie była to część północnych ziem dawnego woj. podlaskiego należącego do Korony oraz zachodnia część byłego pow. grodzieńskiego ze skrawkiem pow. wołkowyskiego, wchodzących w skład Wielkiego Księstwa Litewskiego.

Określony wyżej obszar to teren pograniczny kulturowo, na którym ścierały się ze sobą i wzajemnie na siebie nakładały systemy językowe polsko-łaciński i białorusko-cerkiewny, a po części również bałtycko-litewski. Powstanie obszaru o znacznym wymieszaniu językowym było konsekwencją intensywnej (szczególnie w wiekach XV-XVII) kolonizacji tych ziem. W jej wyniku zetknęły się tu różne fale osadnictwa, głównie zaś polskiego (z Mazowsza) i ruskiego (białoruskiego z domieszką elementu litewskiego spod Wołkowyska i Grodna oraz częściowo wołyńsko-brzeskiego znad Bugu)¹.

Te uwarunkowania historyczne zadecydowały o obecności w systemie antroponimicznym północnej Białostoczczyzny znacznej liczby nazw pochodzenia wschodniosłowiańskiego, głównie białoruskiego, rzadziej ukraińskiego. Niżej zamieszcza się *Słownik wschodniosłowiańskich nazw osobowych XV wieku* zarejestrowanych w licznych dokumentach² odnoszących się do

1 Na temat dziejów osadnictwa na Białostoczczyźnie por. liczne publikacje J. Wiśniewskiego, m.in. *Rozwój osadnictwa na pograniczu polsko-rusko-litewskim od końca XIV do połowy XVII wieku*, „Acta Baltico-Slavica”, t. I, 1964, s. 115-135; *Osadnictwo wschodniej Białostoczczyzny, geneza, rozwój oraz zróżnicowanie i przemiany etniczne*, „Acta Baltico-Slavica” t. XI, 1977, s. 7-80 i in.

północnej części dzisiejszego woj. białostockiego. Słownik zawiera tylko jeden typ antroponimiczny — nazwy odapelatywne. Pod względem semantyczno-formalnym wyróżnia się wśród nich nazwy nie derywowane antroponimicznie (równe apelatywom), np. *Haraczka, Pietuch, Szukaj, Tonki* oraz nazwy derywowane antroponimicznie, tj. utworzone od apelatywów przy pomocy różnych formantów antroponimicznych, np. *Czyczej, Łyczuk, Mołotko, Puzacz* i in.

Układ słownika

1. Słownik obejmuje nazwiska³ męskie w formie mianownika liczby pojedynczej. W celu zachowania jednolitego układu słownika wszelkie nazwy występujące w przypadkach zależnych lub w liczbie mnogiej zostają sprowadzone do postaci mianownika liczby pojedynczej (co oznacza się *).

2. Hasła słownika podane są w układzie alfabetycznym.

3. W tytule hasłowym oprócz podstawowej formy nazwiska cytuje się jeszcze jego ewentualne odmiany fonetyczne.

4. Cyfra w nawiasie oznacza ogólną liczbę nosicieli danego nazwiska w źródłach.

5. Po dwukropku kończącym tytuł hasłowy cytowane są zaświadczenia źródłowe danego nazwiska, przy czym liczba cytatów nie jest uzależniona od jego częstotliwości; prezentowane są zazwyczaj najwcześniejsze i najpóźniejsze zapisy.

6. Po każdym zaświadczeniu źródłowym zamieszcza się nazwę miejscowości, z której nazwisko pochodzi, datę zapisu stanowiącą jednocześnie symbol dokumentu, a także jego stronę.

7. Cytaty źródłowe są ściśle transliterowane. Nieliczne nazwy osobowe pochodzące z dokumentów starobiałoruskich zostały przetransliterowane z cyrylicy na alfabet łaciński.

8. Litery w tytule hasłowym oraz w obrębie artykułu hasłowego ujęte w nawias oznaczają możliwość podwójnej interpretacji, np. BURMISTR/Z/ można czytać *Burmistr* lub *Burmistrz*.

9. Na końcu hasła podawana jest etymologia. Przy nazwiskach odapelatywnych określa się w miarę dokładnie ich podstawę, tj. wschodniosłowiańskie apelatywum oraz jego znaczenie.

10. W części haseł zamieszcza się po etymologii skrót tytułu opracowania, w którym dane nazwisko również wystąpiło.

**Lilia Citko
(Białystok)**

2 Źródła podane są w wykazie skrótów.

3 Termin „nazwisko” w odniesieniu do XVI-wiecznych form antroponimicznych towarzyszących imionom użyty został umownie. Nie posiadały one bowiem cech definicyjnych właściwych dzisiejszemu nazwisku, tj. dziedziczności, stabilności, obligatoryjności. O niestałości tego typu nazw świadczą m.in. przykłady wariantowości w identyfikacji tej samej osoby w źródle, np. *Woytko Popko* || *Woytko Popkowicz*.

- BEZRUCZKA: Mączko *Bezruczka*, Tryczówka, 1558A s. 55. — Nazwa złożona *bez* + *ruczka* 'rączka'. Por. brus. n. os. *Biazruczka* BA II 76.
- BIAŁOUS: Jan *Białous*, Grzebienie 1578 s. 76. — Nazwa złożona *biały* + ros. *us* 'wąs'. Por. brus. n. os. *Bielawus* BA II 50.
- BOJAR: Sieńko, Hryszko *Boiarze*, Chłodne Włóki i Leszczany 1578 s. 324. — Od *bojar*, stbrus. *bojaryn* 'znakomity szlachcic, magnat; w dawn. Litwie człowiek stanu pośredniego między szlachtą a chłopami; chłop niepańszczyźniany; bogaty włościanin' i in. SW, HSBM. Por. RymNP 86. Zob. też n. m. *Bojary* KonNM 30.
- BOJARYN: Ławryn *Boiaryn*, Rogacze 1578 s. 80. — Od stbrus. *bojaryn*, zob. *Bojar* lub brus. gw. *bojaryn* 'chłopiec ze świty pana młodego' SBP. Por. BA II 48.
- BOKŁAŻNIK || POKŁAŻMK: Iwan *Bokłażnik* || *Pokłażnik*, Krynki 1578 s. 313. — Od *bokłaga*, brus. *bokłaha*, *bakłaha*, *bikłaha* 'drewniane lub metalowe naczynie na wodę, część żołnierskiego oporządzenia' TSBM. Prawdopodobnie chodzi o rzemieślnika wyrabiającego bokłagi.
- BONDAR (3): Anthon *Bondar*, Brzozowa 1558K s. 4; Dimitr *Bondar*, Nowy Dwór 1578 s. 66. — Od brus. i ros. *bondar* 'bednarz'. Por. BA II 58.
- BUNDAR (2): Jurgiel *Bundar*, Rostoły 1558A s. 56. — Zob. *Bondar*.
- CHMARKA: Sieńko *Chmarka*, Krynki 1578 s. 306. — Od brus. *chmarka* 'chmurka' lub od pol. *chmara* 'wiele, duża ilość'.
- CHNYKO: Macko *Chnyko*, Narew 1558A s. 75 — Od brus. *chnykać* 'skarżyć się, narzekać; żałośnie płakać' TSBM.
- CHORKO (2): Stanisław Chorko, Suraż 1560-1563 s. 436. — Od gw. *chor*, *choryk* 'tchórz' AGWB I 66 lub od im. Chariton Usc 77. Por. n. os. *Chor*, *Charko* BA II 433.
- CHROMIEC *Chromiecz*, Narew 1558A s. 76. — Od ros. *chromiec* 'kulatory' Dal.
- CIUK: Jan *Ciuk*, Chłodne Włóki i Leszczany 1578 s. 324. — Od brus. *ciuk* 'duża wiązka czegoś' TSBM.
- CIWON: Woiczciech *Ciwon* Rogal, Kruszyniany 1578 s. 336. — Od *ciwun* 'urzędnik ziemski w woj. wileńskim i trockim oraz na Żmudzi; podstarości, rządca, karbowy, dozorca robót' SW; 'nazwa przedstawiciela służebnej grupy ludności w Rosji X-XVII wieku' TSBM.
- CZORNOBAJ: Radziuk *Czornobaj*, Krynki 1578 s. 301. — Od brus. *czorny* 'czarny' i *bajać* 'opowiadać baśnie, wymysły, fantazjować' TSBM. Por. brus. n. os. *Czarnabaj* BA II 447, PurPR 140.
- CZUCZKO (2): Jakub *Czuczko*, Gregiel *Czuczko*, Rostoły 1558A s. 56. — Od gw. *czuczka* 'staw palca u ręki' AGWB I 65.
- CZURYŁO: Olekszy *Czuryło*, Nowy Dwór 1578 s. 58. — Od pol. *czuryło* 'gach, gamrat' SłXVI, 'gatunek rośliny' SW, stbrus. *czuryła* 'straszydło; dziki nieokrzesany człowiek' Nos. Por. Cieśl 32, BA II 453. Możliwe też pochodzenie od im. ukr. *Czuryło*, cerk. *Kiriłł* Kersta 116.

CZYCZEJ: Choczko *Cziczzei*, Suraż 1560-1563 s. 430. — Od ukr. *czyecz* 'rodzaj siana' Hryncz. Por. n. os. *Czyecz, Czyecza, Czyeczko* i in. BA II 456.

CZYKIDO, CZYKINDO (2): Gacz *Czikido*, Rostoły 1560-1563 s. 468; Staś *Czikindo*, Rostoły 1560-1563 s. 469. — Od ros. *czikiłda* 'kulawy człowiek' Dal, brus. *czykilhać* 'iść kulejąc' TSBM. Por. Tich 58.

CZYRUK: Ławryn *Czyruk*, Krynki 1578 s. 309. — Od gw. *czyr* 'hubka (używana dawniej do rozniecania ognia za pomocą krzesiwa)' AGWB I 92, ukr. *czyr* 'kaszka z mąki kukurydzianej' Hryncz. Por. BA II 455.

DIAK: Wieremie *Diak*, Hruskie 1562 s. 452. — Od *diak, dziak* 'pisarz; kleryk, śpiewak cerkiewny' HSBM, SW. Por. BA II 132.

DOŁODKO: Łukian *Dołodko*, Zawyki i Rynki 1558A s. 52. — Od n. os. *Dołoto* lub ap. gw. *dołoto* 'dłuto' AGWB I 80.

DZIACIEŁ: Jurko *Dziacieł*, Supraśl 1567 s. 181. — Od brus. *dziacieł* 'dzieciół'. Por. BA I 212.

DZIEDUSZKO (2): Waszil *Dziedusko*, Zawyki 1560-1563 s. 459. — Od n. os. *Dzied* lub ap. stbrus. *dzied* 'dziadek; starzec; ubogi człowiek' Nos.

HARACZKA, HORACZKA (2): Staś *Haraczka*, Misko *Haraczka* || *Horaczka*, Krynki 1578 s. 304, 306. — Od brus. gw. *haraczka* 'gorączka; tyfus' a także 'pracowity, energiczny człowiek' SBP. Por. n. os. *Haraczka* BA II 102.

HOŁOWIENKA. *Wawrzyniecz Hołowienka*, Dorożki 1560-1563 s. 477. — Od brus. *haławienka*, gw. *hołowienka*, 'kawał nadpalonego drewna używanego przez tracza do czernienia sznura' AGWB I 80; 'chochla' TSBM.

HRUZKA: Wąsko *Chaczewicz Hruzka*, Suraż 1558A s. 49. — Odn. m. *Hruska*, obecnie *Gruzka* KonNM 66 lub ap. brus. *hruzki* 'grząski, bagnisty, błotnisty' TSBM.

HUMIENNY: Mikołaj *Humienni*, Suraż 1560-1563 s. 424. — Od brus. *humno* 'stodoła', *humienny, humiennik* 'stróż przy stodole' HSBM. Por. n. os. *Humiennik* BA II 121.

HUTKO: Maczii *Hutko*, Suraż 1560-1563 s. 434. — Od stbrus. *hutać* 'huścić, kołysać' Nos.

KIBAŁKA: Hryszko *Kibałka*, Nowy Dwór 1578 s. 66. — Od pol, ros., ukr. *kibałka* 'rodzaj kobiecego nakrycia głowy' SW, Vasm, Hryncz. Por. BA II 200.

KOŁCZEJ: Siemion *Kołczey*, Krynki 1578 s. 312. — Od ros. *kołcza* 'kulawy; krzywonogi' Dal. Por. n. os. *Kołcza* BA II 212.

KOŁODKO: *Kołodko*, Zawyki i Rynki 1558A s. 52. — Od brus. *katoda* 'krótki kawałek grubego drewna; talia kart' TSBM. Por. BA 1224.

KOZIEMIAKA (2): Szczepan *Koziemiaka*, Krynki 1578 s. 309; Piotr *Koziemiaka*, Rogacze 1578 s. 80. — Od stbrus. *kożemiaka*, brus. *każamiaka* 'garbarz' Nos, TSBM. Por. BA I 222, Tich 73.

ŁYCZUK: Juchno *Łyczuk*, Krynki 1578 s. 315. — Od n. os. *Łycz* lub ap. brus. *łycz* 'ryj, pogardliwie twarz' TSBM. Por. n. os. *Łycz* BA II 261.

MIEDNIK: Marcin *Miednik*, Białogorce 1578 s. 331. — Od brus. *miednik* 'robotnik zajmujący się wyrobem lub naprawą przedmiotów miedzianych' TSBM.

MOŁOTKO: Wąsko *Mołotko*, Narew 1558A s. 75. — Od brus. i ros. *mołat*, *mołot* 'młot'. Por. n. os. *Mołat* BA II 286.

OŁOWIENKA: Wawrzec *Ołowienka*, Dorożki 1558A s. 53. — Od gw. *hołowienka*, zob. *Hołowienka*; utrata *h* nagłosowego, por. *Arkawy* (:harkawy).

PIETUCH: Chotko *Pietuch*, Hruskie 1562 s. 452. — Od ros. *pietuch*, brus. gw. *piatuch* 'kogut' SBP. Por. BA I 244, BA II 343.

PIETUSZKO: *Ihat Pietusko*, Suraż 1560-1563 s. 430. — Od ros. *pietuch*, *pi etuszok*, zob. wyżej. Por. n. os. *Piatuszka* BA II 343.

PIROSZKO: Andrzej *Piroszko*, Krynki 1578 s. 308. — Od gw. *pieroh* 'podpłomyk' AGWB 192, ros. *piróg*, *pirożok*, brus. *piroh*, *pirażok* 'bułka, pieróg, głównie nadziewany' Vasm, TSBM.

PLESZYWIEC: Mikołaj *Pleszywiec*, Dubaśno 1578 s. 70. — Od *ple-szywy*, brus. *plaszwy*, *plesz* 'łysina' TSBM, stpoi. *plesz* 'kółko wygolone na głowie duchownego' Sstp. Por. n. os. *Plesz* Cieśl 98, *Pleszywyj* BA I 245, *Plaszwyj* BA II 328.

POP (3): Chwieczko *Pop*, Zawyki 1560-1563 s. 459; Kosian *Pop*, Krynki 1578 s. 305. — Od *pop* 'kapłan obrządku prawosławnego, dawniej również obrządku łacińskiego' Sstp. Por. RymNP 218, BA II 329.

POWIESZAJŁO: Piotr *Powieszajło*, Chłodne Włóki i Leszczany 1578 s. 323. — Od *wieszać*, *powiesić*, Por. brus. n. os. tego typu *Pawiadajła* (*powiadać*, *opowiadać*), *Powidajła* (*widzieć*) BA II 304.

PROSKURKA: Chwiedor *Proskurka*, Suraż 1558A s. 49. — Od *proskura* 'chleb święcony używany na hostię w Kościele wschodnim' SW. Por. n. os. *Praskura*, *Proskura* RymNP 222, BA II 332.

PRYCHOŻY: Chilimon *Prichożyj*, Supraśl 1567 s. 181. — Od ros. *prichożyj*, brus. gw. *prychoży* 'przybysz' SBP lub brus. *pryhoży* 'ładny'. Por. n. os. *Prichożyj* BA I 249.

PRZYMAK: Jan *Pssimak*, Suraż 1560-1563 s. 423. — Od gw. *prymak* - *prystupa* AGWB I 99, brus. *prymak* 'mąż, który wszedł do rodziny żony i zamieszkuje w domu żony' TSBM. Por. n. os. *Prymak* BA II 335, Tich 76.

PRZYSTOPA, PRZYSTUPA: Andrzej Przystopa, Rzepniki 1560-1563 s. 483; Stanisław Przystupa, Tryczówka 1558A s. 55. — Od brus. gw. *prystupa* 'zięć przybrany do domu rodziców żony' AGWB 199. Por. n. os. *Prystupa* BA II 335.

PRZYSTUPKA: Paweł *Przystupka*, Dorożki 1560-1563 s. 477. — Od n. os. *Przystupa* lub ap. gw. *prystupa*, zob. *Przystupa*. Por. BA 1249.

PUZACZ: Marek *Puzacz*, Hruskie 1562 s. 452. — Od brus. *puza* 'duży brzuch' TSBM. Por. n. os. *Puza* BA II 337.

RUMA: Michał *Ruma*, Krynki 1578 s. 299. — Od brus. gw. *ruma* 'skłonny do płaczu', *rumać* 'płakać, szlochać'. Por. BA II 355.

SIEDELNIK, SIODELNIK (8): Piothr, Januc a Hapon *Sziedelniki*, Żopowicze 1558K s. 25; Iwan *Siodelniki*, Hruskie 1562 s. 452. — Od brus. *siodzielnik* 'siodlarz' TSBM. Por. brus. n. os. *Siadzjelnik* BA II 403.

SNITKA || SNITKO: Jacub *Snithka* || *Snitko*, Suraż 1560-1563 s. 418, 440. — Od brus. gw. *snitka* 'dzięgiel' SBP. Por. BA II 385, Tich 62.

SOŁODNY: Jan *Solodni*, Suraż 1560-1563 s. 423. — Od brus. gw. *sołodny* 'słony' SBP.

STUPKA: *Stupka*, Dorozki 1558A s. 53. — Od brus. *stupka* 'nieduże naczynie porcelanowe' TSBM lub brus. gw. *stupa* 'krok' SBP. Por. BA I 262.

SZUHAI: Matey *Szuhaj*, Borowskie Michały 1528 s. 196. — Od ros. *szugaj* 'jastrząb; rodzaj ubrania chłopki' Vasm, ukr. *szuhaj* 'chłopiec, młody mężczyzna; rodzaj kobiecego ubrania' Hryncz, stbrus. *szuhaj* 'rodzaj ubrania kobiecego lub męskiego' Nos. Por. BA II 481.

TARUS(Z)A, TORUSA (2): Pietras *Tharusza*, Kalinówka 1569 s. 262; Grigorej *Torusa*, Goniądz 1536 s. 23. — Od ros. *tarusa* 'bzdury, brednie' Vasm.

TONKI (2): Kasper *Tonki*, Matys *Tonki*, Narew 1558A s. 74, 75. — Od brus. *tonki* 'cienki'. Por. BA II 412.

TUPIEKA: *Tupieka*, Nowy Dwór 1578 s. 64. — Od brus. *tupy*, *tupień*, 'tępy' Nos. Por. BA II 417.

TWORYŁO (2): Jan *Tworyło*, Jocz *Tworilo*, Rostołty 1558A s. 55, 1560-1563 s. 468. — Od brus. gw. *twaryło* 'drzwi zamykające otwór, właz do piwnicy' ScMS lub od im. złoż. typu *Tworzimir*, *Tworzyjan* Mal 76.

UBOHI: Staś *Ubohi*, Nowy Dwór 1578 s. 60. — Od brus. gw. *ubohi* 'żebak' ScMS.

UDOT: Stańko *Udoth*, Kołodzieźna 1558K s. 23. — Od brus. *udod* 'gatunek ptaka' TSBM. Por. BA II 420.

WOŁOSZKA: Tymos *Wołoska*, Dorozki 1558A s. 53. — Od *wołoszka* 'długa suknia używana przez kanoników; całun', również 'roślina — modrak' SW, gw. *wałoszka* 'chaber inaczej bławatek' AGWBI 76.

WOROBIEJ: Hrehor *Worobiej*, Nowy Dwór 1578 s. 66. — Od ros. *worobiej* 'wróbel'. Por. n. os. *Warabiej* BA II 85.

ŻEREBIŁO (2): Choma *Żerebilo*, Hruskie 1562 s. 452; *Zerebilo*, Suraż 1560-1563 s. 431. — Od stbrus. *żerebia(e)*, brus. *żarabia* 'żrebię' HSBM, TSBM. Por. n. os. *Żarabiła*, *Żerebiło* BA II 145, BA I 214.

Skróty źródeł i literatury

- AGWB — *Atlas gwar wschodniosłowiańskich Białostoczczyzny*, t. I, pod red. S. Glinki, A. Obrębskiej-Jabłońskiej, J. Siatkowskiego, t. II, III pod red. S. Glinki, Wrocław 1980-1993.
- BA — M. W. Biryła, *Bielaruskaja antrapanimia*, t. I-II, Mińsk 1966-1982.
- Cieśl — A. Cieślukowa, *Staropolskie odapelatywne nazwy osobowe. Proces animizacji*, Wrocław 1990.
- Dal — W. Dal, *Tolkowij słowar' welikorusskogo jazyka*, t. I-IV, Moskwa 1978-1980.
- ESBM — *Etymologiczny słownik bielaruskaj mowy*, t. I-VII, Mińsk 1978-1991.
- Hryncz — B. Hrinzenko, *Słowar' ukrajins'koji mowy*, t. I-V, Kyjiw 1907-1909.
- HSBM — *Historyczny słownik bielaruskaj mowy*, t. I-XII, Mińsk 1982-1993.
- Kersta — R. J. Kersta, *Ukrajinska antroponimija XVI st.—czołowiczi imenuwannja*, Kyjiw 1984.
- KonNM — M. Kondratiuk, *Nazwy miejscowe południowo-wschodniej Białostoczczyzny*, Wrocław 1974.
- Mal — M. Malec, *Staropolskie skrócone nazwy osobowe od imion dwuczłonowych*, Wrocław 1982.
- Nos — I. I. Nosowicz, *Słowar' bieloruskogo narieczija*, Sankt-Petierburg 1870 (przedruk: Mińsk 1983).
- PurPR — J. O. Pura, *Suczasi przisziszczja Rowenszczini*, cz. IV, Rowno 1989.
- RymNP — K. Rymut, *Nazwiska Polaków*, Wrocław 1991.
- SBP — *Słownik bielaruskich haworak pa noczna-zachodniaj Bielarusi i jaje pahraniczszja*, red. J. F. Mackiewicz, t. I-IV, Minsk 1979-1984.
- SkrWIŁ — L. Skripnik, N. Diatkiws'ka, *Własni imena lud'ej. Słownik-dowidnik*, Kyjiw 1986.
- SłXVI — *Słownik polszczyzny XVI wieku*, t. I-XVII, Wrocław 1966-1967.
- Sstp — *Słownik staropolski* pod red. S. Urbańczyka, t. I-X, Warszawa—Wrocław—Kraków— 1953-1993.
- SW — J. Karłowicz, A. Kryński, W. Niedźwiecki, *Słownik języka polskiego*, tzw. warszawski, t. I-VIII, Warszawa 1900-1927.
- Tich — B. Tichoniuk, *Antroponimia południowej Białostoczczyzny w XVI wieku*, Opole 1988.
- TSBM — *Tłumaczalny słownik bielaruskaj mowy*, t. I-V, Minsk 1977-1983.
- Usc — A. K. Uscinowicz, *Antrapanimija Hrodzienszczyny i Brestszyny (XIV-XVIII stst.)*, Minsk 1975.
- Vasm — M. Fasmier, *Etimologiczeskij słowar' russkogo jazyka*. Pieriewod s niemiec-kogo i dopońnienija O. N. Trubaczewa, Moskwa 1986-1987.
- 1528 — *Popis wojsk Wielkiego Księstwa Litewskiego*, [w:] A. Jabłonowski, *Polska XVI wieku pod względem geograficzno-statystycznym*, t. VI, Podlasie (dalej: Podl), cz. I. Warszawa 1908, s. 183-222.
- 1536 — *Opis starych i nowych granic grodzieńskich, bielskich i goniądzkich*, [w:] *Archieograficzkeskij Sbornik dokumentow odnosiaszcziesia k istorii siewiero-zapadnoj Rusi* (dalej: AS), t. I, Wilno 1964, s. 18-31.
- 1558A — *Inwentarz starostwa brańskiego i suraskiego; Inwentarz miasta Narwi w powiecie bielskim*, [w:] *Akty izdawajemyje Wilenskoju Archieograficzkeskoju Komissijeju*, t. XIV, *Inwientari imienij XVI st.* (dalej: AWAK), Wilno 1887, s. 49-58.
- 1558K — *Registr pomiaru włóczęj ekonomii grodzieńskiej dokonanej w latach 1558-1563*, [w:] *Piscowaja Kniga Grodzienskoj ekonomii s pribawlenijami* (dalej: PKGE), cz. I, Wilno 1881.
- 1560-1553 — *Registr pomiaru miasta Brańska i Suraża z należącymi do nich włościami*, [w:] PKGE, cz. II, Wilno 1882.

- 1565 — *Inwentarz starostwa knyszyńskiego*, [w:] A. Jabłonowski, Podl. cz. m, Warszawa 1910, s. 233-234.
- 1567 — *Inwentarz wsi Mieleszki, Bielewicze i Supraśl*, [w:] AWAK, s. 180-183.
- 1569 — *Spis szlachty ziemi bielskiej składającej przysięgę na wierność Koronie polskiej*, [w:] *Akta Unii Polski z Litwą 1385-1791*, wydali S. Kutrzeba, W. Semkowicz, Kraków 1932, s. 236-264.
- 1573 — *Inwentarz starostwa tykocińskiego*, Archiwum Główne Akt Dawnych w Warszawie (dalej: AGAD), Archiwum Skarbu Koronnego LVI, t. 4.
- 1578 — *Inwentarz przyjęcia dworów starostwa grodzieńskiego*, AGAD, Archiwum Kameralne I/10.
- 1579 — *Inwentarz dworu rudawskiego*, AS, t. III, s. 284-288.
- ap. — appellativum, apelatyw
- brus. — białoruski
- cerk. — cerkiewny
- czas. — czasownik
- gw. — gwarowy
- im. — imię
- l. — liczba
- n. os. — nazwa osobowa
- pol. — polski
- por. — porównaj
- ros. — rosyjski
- scs — staro-cerkiewno-słowiański
- słow. — słowiański
- stbrus. — starobiałoruski
- ukr. — ukraiński
- wschsł. — wschodniosłowiański
- złoż. — złożony
- zob. — zobacz
- = — równe
- : — derywowane od...
- || — obocznie
- — pochodzi od